«La separació entre homes i animals en la cultura grega és menys definida que en el cristianisme”

Montserrat Reig i Montserrat Jufresa.

Entrevista Montserrat Jufresa i Montserrat Reig

“La separació entre homes i animals en la cultura grega és menys definida que en el cristianisme”

Montserrat Jufresa, catedràtica de Filologia grega de la Universitat de Barcelona (UB), i Montserrat Reig, professora de Filologia grega (UB), són les editores de *Ta zôia. L’espai a Grècia II: els animals i l’espai*

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

(Documenta, 20), que es va presentar el 12 de juny. El llibre explora les relacions entre els animals i la configuració de l'espai en el món grec a partir de les aportacions dels participants en el col·loqui internacional que va tenir lloc els dies 3 i 4 de desembre de 2009.

Quina importància té l'espai a Grècia?

Buscàvem un tema cultural interdisciplinari, un camp de treball comú entre historiadors de l'antiguitat, filòlegs, filòsofs i arquitectes. L'espai, però, tan important és a Grècia com en qualsevol altra cultura.

Per què?

Què defineix l'home? L'espai i el temps. El temps per ser explicat es revesteix de metàfores espaials, com els camins que fa el sol, el lloc on van els morts (l'espai inferior o les llunyanes illes dels benaurats), el llindar que es travessa en morir segons l'èpica antiga... Cada cultura construeix el seu espai, se l'ordena, l'entén de la seva manera! L'espai de la ciutat grega no

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

està concebut com l'espai de la ciutat egípcia, per exemple.

Quin paper hi tenen els animals?

Són uns altres éssers vius que comparteixen l'espai amb nosaltres, i estan carregats de connotacions utilitàries i simbòliques. En la faula, per exemple, el comportament dels animals es compara amb el dels homes, tal com explica Carlos García Gual en el seu article.

Es fa un ús moral dels animals.

Sí, perquè poden encarnar virtuts morals. A Grècia la separació entre persones i animals no és tan clara com en la cultura del cristianisme, en què els animals no tenen ànima. En el món grec sí que en tenen. Hi ha la idea de la transmigració de les ànimes, és a dir, que els homes es poden reencarnar en animals.

Això escurça la distància entre homes i animals!

Sí, i els animals fins i tot poden ser epifanies divines! El famós rapte d'Europa què és, si no? I fixa't que dóna nom a un lloc. La idea és que un déu pot mostrar-se epifànicament com un toro que va de Fenícia a Creta amb una noia, Europa, que acabarà donant nom a un continent i, per tant, el començarà a ordenar.

Els animals també surten en fundacions de ciutats.

Sí, intervenen en mites de fundació de ciutats. Hi ha oracles que diuen, per exemple: “Quan vegis un boc que suca la barba al mar…”. Els animals són sobretot indicadors de l’espai, marcadors del camí. Els rius també porten noms d’animals. Per això quan un oracle diu “un dia un senglar destruirà la ciutat” vol dir que hi haurà una riuada, perquè el riu es diu Senglar. Els animals també són protagonistes, per exemple, en processons entre llocs.

Els animals ens humanitzen?

Jean-Pierre Vernant, a qui vam dedicar el primer volum sobre l’espai a Grècia, diu que l’home grec es defineix per la seva situació social i en contraposició al déu i a l’animal. Els animals són els altres éssers que participen del món i amb els quals compartim un origen remot i per això la relació és més d’igualtat.

Llavors ja hi havia un pensament “darwinista”?

El que podem dir és que hi ha textos grecs en què es compara l’home amb el simis, que es consideren “imitadors” dels homes!

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Caram.

El pont entre homes i animals el trobem arreu. Un altre cas: Orfeu, inventor de la música i la poesia, aprèn dels ocells, que també sembla que tinguin un llenguatge. De fet la connexió i la convivència amb els animals l'hem tingut fins fa quatre dies, i encara perviu allò de "vet aquí una vegada, quan les bèsties encara parlaven…"

Els animals se sacrifiquen, però.

I es presten voluntàriament a ser sacrificats en festes com les bufonies! Però no es fan matances d'animals així com així. Molt sovint cal tot un ritual per vessar sang d'un animal. Els pitagòrics, per exemple, no mengen carn. Els bous només es maten en festes molt concretes. Altres animals se sacrifiquen més habitualment, com ara pollastres, porcells, coloms, ovelles…

També són presents en astronomia.

És normal que els animals també hi tinguin un lloc, tot i que no tan important com en el món babilònic. El cel és la projecció de la terra, és el seu fill, i per tant té la mateixa mida, és la mateixa cosa.

Les jornades encara donaran un tercer llibre, “Cel i terra: anomenar l’espai a Grècia”, fruit del tercer i últim col·loqui, el 2010. Fent balanç de tot, què diríeu?

Que ha estat una fita important. Per coneixe’ns entre l’ICAC i l’IEC creant un grup de recerca, i per donar-nos a conèixer a altres grups de l’estranger, com el de François Lissarrague (França), Dieter Mertens (Itàlia), Elton Baker (Gran Bretanya), etc. Això ha fet que també nosaltres estiguem més al dia, que se’ns conegui més a fora i estiguem en condicions de mantenir vincles amb els investigadors que hem conegut.

Carme Badia i Puig (text i fotos)

Juny del 2012

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)